

Hopeapajun varjossa elämä

Helena Murtonen-Leppä

Helena Murtonen-Leppä

Hopeapajun varjossa elämä

Romaani

© 2022 Helena Murtonen-Leppä

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-4401-7

*Elämäni tuulille, jotka ovat temmanneet mukaansa, puhaltaneet pois
ja sitten taas takaisin.*

Kiitos.

KADONNUT JOHANNA SILVIA TAST

Poliisi pyytää havaintoja Kangasalla kadonneesta Johanna Silvia Tastista. 41-vuotias Tast ei saapunut työpaikalleen Kangasalan kaupungin vanhustenhoidon palveluyksikkö Rikuun 12.9. 2018. Häntä ole nähty kotona sen koommin.

Tast on 163 senttimetriä pitkä ja tukevavartaloinen. Hänellä on tummat lyhyet hiukset.

Viimeisin varma havainto Tastista on kevyenliikenteen väylältä, Ruutanantieltä. Tast asuu Mäntyveräjässä. Oletettavaa on, että hän on ollut katoamishetkellään työmatkalla. Hänellä oli päällään turkoosi ulkoilupuku ja jalassa lenkkikengät. Tast oli liikkeellä polkupyörällä.

Kadonnutta koskevat havainnot ja vihjeet pyydetään ilmoittamaan Sisä-Suomen poliisin vihjesähköpostiin osoitteeseen rikosvihjeet.pirkanmaa.sisa-suomi@poliisi.fi.

”Älä viitsi, Johanna! Säkin voisit alkaa tehdä itsellesi jotakin.”

Silloin kun Sarilla ei ole mitään kummempia suunnitelmia, hän soittaa Johannalle yleensä heti aamusta. Näin tänäkin tiistaiamuna. Sari venyttelee vaaleassa velour-asussaan kotinsa valkoisella nahka-sohvalla ja sivelee sileitä jalkateriään. Kynsihoito on ollut jälleen onnistunut. Varpaankynnet hehkuvat oranssinpunaisina ja iho on kantapään takaa sileä.

Eilinen Avotakka on vielä avaamattomana olohuoneen pöydällä ja pehmeä karvalankamatto tuntuu kotoisalta jalkojen alla. Olohuoneen nurkassa levittää lämpöään alun perin sisustuselementiksi tarkoitettu valkoinen takka, jonka hohtavien lasiluukkujen takana tuli leikkii määrämittaan pilkottujen koivuklapien ympärillä.

Kivitalo Ruutanasta oli ollut löytö. Paikallinen kiinteistönvälittäjä oli osannut vetää juuri oikeista naruista, vaikka turhaanhan hän Sarille oli Ruutanen hyviä liikenneyhteyksiä tai lähipalveluja kehunut. Sari tunsikin kulmat kuin omat taskunsa, hän ei ollut vain kehdannut esittelyssä myöntää olevansa Kangasalta. Eikä hän juuri talonostohetkellä itseasiassa ollutkaan, vaan asui Teron kanssa Kalevassa kerrostalokaksiossa. Muutto takaisin Kangasalle muutaman Tampereella vietetyn vuoden jälkeen oli tuntunut tappiolta, mutta toisaalta Ruutana oli Ruutana. Se oli Sarille tarpeeksi kaukana Kangasalan keskustasta ja lapsuuden maisemista.

Sari loikoilee sohvalla takkatulen lämmössä ja pitää puhelinta kevyesti korvallaan. Puhelin lepää hänen pitkien hyvin hoidettujen

sormiensa välissä tuettuna puhelimen selkään asennetulla strassikoristein somistetulla pyöreällä tuella. Sarilla ei ole tänäkään aamuna kiire mihinkään. Onneksi Johannallakin on vapaapäivä ja aikaa jutella ystävättärensä kanssa. Sari pulppuaa tulevaa Ranskan reissuaan, Teroa ja alkavaa kuntokuuria.

”Tiettyssä iässä naisen on vain pakko aloittaa taistelu painovoimaa ja ihon löystymistä vastaan. Mun on pakko saada itseni kuntoon ennen reissua.”

Johanna kuuntelee ystävätärtään ja konttaa ahtaan saunan lauteiden alla handsfree-napit korvissaan. Hän pyyhkii kalkkitahroja tummasta kaakelistä, iskee takamuksensa kipeästi oven pieleen ja kiroaa mielessään. Johannan oli tarkoitus siivota ja kuunnella musiikkia, mutta nyt pään täyttääkin Sarin loppumaton puhetulva. Puhelin pulahtaa hien liukastamana Johannan rintaliiveistä ja saa Johannan huokaisemaan ääneen. Hän istahtaa kylpyhuoneen märälle lattialle ja katsoo sen mäntypaneloituun kattoon, joka on tummunut ikävän näköiseksi vuosien saatossa.

Sarin sanavalinta ärsyttää Johannaa. Kyse ei ole mistään reissusta. Sari ja Tero ovat lähdössä kahdeksi kuukaudeksi Etelä-Ranskaan Teron vuokraamalle viinitilalle.

”Minä en ole mikään turisti. Me lennetään Nizzaan ja vuokrataan auto”, Sari juttelee taukoamatta. ”Minä juon koneessa aina pelkkää samppanjaa, vaikka se tarjoiltaisinkin muovimukeista.”

Johanna ynähtelee ystävälleen luurin toisessa päässä. Hän on noussut pyyhkimään kylpyhuoneen lavuaaria nihkeällä rätillä. Hammastahnatöhryt ovat yllättävän tiukassa.

”Kyllä se on niin, että kun minä lähden reissuun, haluan autenttisia kokemuksia. Niin kuin silloin Thaimaassa. Me lähdettiin siellä Teron kanssa paikallisbussilla semmoisille rannoille, joilla kukaan muu ei ollut käynyt. Saatiin olla ihan kahdestaan. Paikalliset lapset siellä

vain kalasteli rantakivillä repaleisissa paidoissaan. Niillä oli onkena pelkkää siimaa.”

Sarin puhe tulvii luurista Johannan korvaan katkeamattomana nauhana. Johanna hinkkaa kylpyhuoneen kaakelia.

”Käsittämätöntä kuinka tulee edes mieleen syödä jonkun paikallisen mummon kadunvarsikärrystä yhtään mitään. Eihän niillä ole edes ilmastointia niissä kärryissä.”

Johanna ei saa sanottua mitään ystävänsä puhetulvan väliin. Hän on niin tottunut Sarin juttuihin, että keskittyy suunnittelemaan ilta-päivän kauppareissua Lentolaan ja miettii siinä samalla, miten piristää Juhaa, joka on ollut alamaissa jo pitkään. Toisaalta kylpyhuoneen vesilukko vaati ainakin yhtä paljon huomiota kuin Sarin jutustelu. Johanna nostaa tottunein elkein lattiaritilän pois paikoiltaan ja hinkkaa vanhalla tiskiharjalla pesuaineiden ja kuonan jäämiä putkistosta. Puhelin on syvemmällä rintaliiveissä.

”Tero on ihan parasta matkaseuraa. Se ei ole mikään pitsantilaaja. Sunkin kannattaisi vinkata Juhalle, että veisi sut johonkin reissuun. Lähtisitte käymään ensin vaikka Tallinnassa, ja siitä sitten pikkuhiljaa seuraavalla kerralla vaikka Kanarialle.”

Johanna nousee ylös ja ottaa hetkeksi tukea kylpyhuoneen seinästä. Hän heittää tiskiharjan lavuaariin ja repii nihkeitä siivoishanskoja käsistään. Johannan korvaa kuumottaa.

”Mun pitää nyt mennä”, Johanna sanoo. Hän on tyytyväinen jälkeensä. Kaakelit hohtavat ja peilin pinta heijastaa kirkkaasti. Tuoksu on raikkaan mäntyinen.

”Johanna, sä varmaan ymmärrät, että mun on saatava itseni kuntoon ennen reissua. Haluan, että lähdet mukaan salille. Aletaan karistaa yhdessä kiloja. Tekisi hyvää sinullekin. Ostin eilen tavoitebikinit. Helkkarin kalliit, mutta kauniit. Siellä mä vaan makaan viiniköynnösten alla ja siemailen oman tilan viiniä samalla, kun joku Frederico

polkee rypäleitä ilman paitaa hikikarpaloiden kimaltaessa vatsalihaksilla.”

Sari nauraa käheää nauruaan. Johannaa ei naurata. Sloggien reuna rullautuu mahamakkaran alle ja syke nousee pienestäkin ponnistuksesta. Sari on oikeassa. Johanna ei ole aikoihin viitsinyt katsoa peiliin. Talven pimeys on antanut armoa, mutta näin maaliskuussa päivä paistaa jo huomattavasti pitempään. Kevät tulee joka vuosi nopeammin.

Sari on paras ystäväni. Hän on myös ainoa ystäväni. Muistan hyvin ensimmäisen koulupäivän Kirkonkylän ala-asteella. Meitä oli valtaavan kokoisessa liikuntasalissa kymmeniä uutuuttaan hohtavia taralennkkaripareja ja selkää suurempia reppuja. Yksi tyttö kiinnitti erityistä huomiota. Hänellä oli hieno vaaleanpunainen mekko, jonka lyhyissä hihansuissa ja helmassa oli kangassuikaleiden päässä erivärisiä helmiä. Tytöllä oli hiukset niin kireillä leteillä, että silmät menivät hieman viiruiksi. Hän oli myös ruskettuneempi kuin me muut. Luulin tytön olevan ulkomaalainen. Hänellä oli valkoiset pitsisukkahousut ja mustat, samettiset kiinantossut. Minullakin oli kiinantossut, mutta niistä oli toinen solki irronnut ja kärjet irvistivät harmaina. Tyttö näytti hienolta.

Luokassa opettaja Ranja Antanen laittoi meidät vierekkäisiin pulpetteihin. Aikuiset seisoivat luokan takaosassa. Vilkuilin tyttöä ja huomasin hänen tuijottavan minua. Se oli hetki, jolloin ymmärsin elämäni ensimmäistä kertaa, miltä häpeä tuntuu. Hänen hiuksensa olivat silkkipaperia, minun kurittomat jouhimaiset kiharani eivät pysyneet kunnolla edes poninhännällä. Hänen ihonsa oli kauniin ruskea, minun vaalea ihoni oli täynnä naarmuja, mustelmia ja luomia. Kämmeeni oli ilmestynyt syyliä, jotka kuulemma levisivät, kun niitä repi.

Muistan, kuinka siinä pulpetissa istuessani jännityksissäni repäisin peukalon taitteeseen tulleen syyjän. Se irtosi nättisti reunoiltaan ja jätti jälkeensä siistin kuopan. Häpesin jo valmiiksi sitä

mahdollisuutta, että tartuttaisin hienoon tyttöön syyliä. Tiesin, että minun pitäisi varoa koskettamasta häntä. Syylän muistan vilauttaneeni suuhuni. Tein sitä lapsena aika ajoin. Söin syyliä ja rupia. Tunsin itseni rupikonnaksi tämän hienon tytön vieressä. Hänen kynsissään oli siellä täällä jäljellä punaista lakkaa, minun kynsieni alla oli mustaa. Hänellä oli maailman hienoin mekko ja reppu. Minulla oli verkkarit ja tavallinen, mutta uusi, punainen Karhu-merkkinen reppu.

Yritin pitää katseeni vihreässä liitutaulussa ja sen yläpuolella olevissa kirjaimissa. I niin kuin intiaani on jäänyt mieleeni. Kuvassa valtavaan sulkapähineeseen sonnustautunut punanahka heilutti kivistä kirvestä ja tanssi. Kun vilkaisin tyttöä, hän näytti minulle kieltään ja laittoi yhtäkkiä vedensiniset silmänsä kiertoon niin, että toinen iirikistä katosi kokonaan silmäkulman sisään. Säikähdin. Katsoin äitiäni, joka juuri silloin tähtäsi minua uudella kamerallaan ja otti kuvan. Hän kelsi peukalollaan filmiä niin raivokkaasti, että kelaamisen ääni kiinnitti muiden aikuisten huomion. Häpesin äitiä, vaikka hänellä oli hieno kamera. Tuon pitkän tunnin aikana opin, että tyttö viereisessä pulpetissa oli nimeltään Sari. Sari oli pelottava, mutta samalla myös valtavan kiehtova. Sari oli erilainen.

Sari näytti aivan äidiltään, kansallisosakepankin pankkineidiltä, jolla oli pitkät punaiset kynnet. Olin nähnyt naisen aikaisemmin pankissa, jonne kiikutin kolikkosäästöjäni. Kuuluin pankin Jeans-clubiin ja minulla oli hieno farkkupäällysteinen pankkikirja. Pankissa käyminen tuntui juhlalliselta. Muistan, että kävin siellä silloin tällöin yksinkin, sillä asuimme kerrostalossa vastapäätä pankkia aivan Kangasalan keskustassa. Sarin äiti oli tiskin takana lumoavan kaunis. Hänen hiuksensa olivat kuin Dynastian Alexis Colbylla.

Dynastian ajattelemisesta tulee edelleen aikuisenakin hyvä ja turvallinen olla. Kaikki oli niin yksinkertaista ja selkeää silloin. Perjantai-iltaisin kouluviikon jälkeen sain valvoa yli Kymmenen uutisten. Äiti

oli koudussa TV-sarjoihin, joita minäkin sain katsoa, etten häiritsisi häntä. Katsoimme yhdessä äidin kanssa Dynastiaa olohuoneessa. Lapsipöydällä oli tuhkakuppi, sanomalehti ja voileipäkeksejä. Silloin tällöin pöydällä saattoi olla myös viinirypäleitä tai klementtienejä kauniilla lasilautasella. Televisio oli upotettu kirjahyllyyn sukulaisten kuvien ja posliiniesineiden keskelle. Kauniit matkamuistonuket hymyilivät meille omalta paikaltaan. Kaikista kaunein nukke oli ehdottomasti espanjalainen tanssijatar, jonka viuhka irtosi kerran käteeni, kun pyyhin siitä pölyt. Sen punainen, pallokuosinen hame tuntui loistavan pimeässä. Kuvittelin silloin tällöin olevani se nukke, tanssijatar. Harjoittelin pysähtynyttä tanssiasentoa olohuoneessa usein yksin ollessani.

Mahduimme äidin kanssa hyvin ruskealle nahkasohvalle saman viltin alle. Kun Dynastian tunnusmusiikki alkoi, upposimme amerikkalaisten öljypohattojen maailmaan ja omassa maailmassakin oli hetken kaikki hyvin. Emme kaivanneet isää. Ihailin Krystle Carringtonia ja joskus toivoin salaa tämän olevan minun äitini. Krystle oli lempeä ja eteerisen kaunis, kun hän asteli valtavan palatsinsa toisesta kerroksesta alas eteishalliin kohtalokas ilme kasvoillaan. Krystle Carringtonilla oli maailman kaunein ja salaperäisin hymy. Hän oli hyvisten puolella ja kannusti lapsiaan ja miestänsä, Blake Carringtonia, taistelussa öljykenttien herruudesta Colbyja vastaan. Alexis Colby taas oli juonitteleva pahis ja vamppi, joka hurmasi miehiä puolelleen keinoja kaihtamatta. Sarin äiti oli mielessäni täysin kuin Alexis Colby.

Sarin äiti oli kieltämättä aikoinaan upea näky, jota monet isäni kaltaiset miehet katselivat mielellään vanhempainilloissa ja pankissa tiskin takana. Hän piti hyvää huolta ainokaisestaan Sarista. Sarilla oli aina saparot ja suora jakaus. Hänellä oli aina mekko ja sukkahousut. Koko Sarin Halinalle-reppu tuoksui pyyhekumeilta ja hänellä oli aina eväspäivänä kolmion muotoinen vihreä Trip-mehu mukanaan.

Oranssi oli kuulemma parempaa kuin vihreä. Minulta kesti kauan ymmärtää, että oranssi oli appelsiini ja vihreä päärynä. Join kotona aina itsetehtyä punaista marjamehua, jota laimennettiin vedellä. Sarilla oli myös maailman kaunein penaali. Se oli suorakulmion muotoinen, ja siinä oli magneetilla kiinnittyvät kannet molemmin puolin. Penaali oli vaaleansininen ja siinä oli kissanpennun kuva. Penaalin sisälle kynät sai järjestettyä siististi pituusjärjestykseen. Kyniä oli juuri sen verran, että ne kaikki mahtuivat, eikä penaali koskaan kolissut. Pieni teroitin mahtui juuri ja juuri kynien pätyyn tarkoitetulle paikalleen. Punaisen teroitimen kyljessä luki Mallorca ja siinä oli pieni saaren kuva. Kadehdin Sarin koulutarvikkeita ensimmäisestä koulupäivästä saakka.

Sari tuli usein meille koulun jälkeen leikkimään. Äiti oli töissä Kaivannon sairaalan keittiöllä ja isä oli töidensä takia aina pois. Saimme käydä hakemassa läheisestä konditoriosta, Hiltsulta, lihapiirakkaa ja berliininmunkkeja. Joskus leikimme ravintolaa ja jäimme konditorioon syömään. Yleensä kiipesimme kuitenkin harjuun talon taakse ja söimme majassa. Sisällä leikimme diskoa ja syljeskelimme parvekkeelta kilpaa. Meillä oli ihan tavallinen koti. Minulta ei puuttunut mitään.

Sarille ei saanut mennä, ellei Rouva Colby ollut kotona. Sarilla ei ollut isää. Sari on monta kertaa itkenyt isättömyyttään ja löytänyt siitä syyn milloin millekin asialle. Hänen mielestään minä olen hyväosainen, sillä minulla oli kummatkin vanhemmat. En tietenkään kiistä asiaa, mutta en myöskään mielelläni muistele menneitä, varsinkaan sitä juopon huutoa kerrostalomme pihamaalla.

”Tule sisälle sieltä”, äiti sähisi tuuletusikkunaan. Minä juoksin avaamaan ovea ja äiti hiippaili aamutakissaan rappukäytävään. Hän talutti ryvettyneen isän kotiin ja huusi heti oven sulkeuduttua tälle sanoja, joita en ymmärtänyt. Näin aikuisena en edelleenkään

ymmärrä, miksi äiti sieti kaikkea sitä. Isä huojui eteisessä paita housunkauluksesta roikkuen tumma läikkä haarovälissään. Polvet olivat kurassa ja kasvot punaiset ja sänkiset. Äiti rojautti isän olohuoneeseen ja heitti viltin peitoksi. Niinä öinä emme koskaan nukkuneet hyvin. Isä kuorsasi, ja välillä hän oli niin kauan hengittämättä, että pelkäsin hänen kuolleen, kunnes hän röhisi ja yski itsensä jälleen elävien kirjoihin.

Seuraavana aamuna vein hänelle vettä ja aspiriinin ja silittelin hiuksia. Isä katsoi minua punareunaisilla silmillään ja lupasi jäätelöä. Myöhemmin juoksimme Sarin kanssa Kirkonkylän T-kaupan jäätelöaltaalle ja valitsimme aina kalleimmat eli sinikääreiset Juhla-tuutit. Jäätelö oli paksua ja makeaa. Sen valkoisessa jäätelömassassa oli pieniä mustia pisteitä, jotka saivat jäätelön maistumaan juuri siltä, miltä se maistui. Istuimme keinuissa meidän kerrostalomme pihalla ja nuolimme jäätelöitämme. Kun äiti huusi syömään, Sari jäi keinuun istumaan, ja isä oli usein silloin jo lähtenyt. En ole jutellut äidin kanssa koskaan isästä. Jotenkin varhain jo ymmärsin, että isästä ei puhuta. Isä oli poliisi. Kaikki tunsivat hänet, ja hän tunsikin kaikki. Olen usein miettinyt isää ja varhaisinta kokonaista muistoani hänestä. Vaalin tätä muistoa, sillä se auttaa minua saamaan kiinni syiden ja seurausten takkuisesta vyyhdistä.

Isä tuli töistä kotiin aikaisemmin kuin olisi pitänyt. Äiti ei ollut ehtinyt vielä pestä kaikkia perunoita ja kyljykset olivat paperikääreesään pöydällä. Pidin kauppaa lattialla keittiön keltaisten kaapinovien välissä ja olin juuri kokoamassa leikkeihini lihamyllyä, kun kuulin isän heittävän avaimet puhelinpöydälle. Isän avaimista lähti kumeampi ääni kuin äidin avaimista. Isä tuli keittiöön ja oli kummallisen näköinen. Hän otti kaapista kirkkaan pullon ja jääkaapista avaamattoman mehupullon. Olimme säästäneet mehua äidin kanssa, sillä se

Mitä on ystävyys ja kuinka paljon sen varaan on mahdollista laskea? Kuinka paljon on mahdollista lopulta tietää toisesta ihmisestä?

Hopeapajun varjossa elämä on kertomus Johannasta ja Sarista, kahdesta tavallisesta naisesta, jotka ovat olleet parhaita ystäviä lapsuudestaan saakka. Keski-ikäisyyden kynnyksellä uudelleen puntariin menevät niin nuoruuden tapahtumat, elämässä tehdyt valinnat kuin niiden varassa lepäävä ystävyys.

Teos on ensimmäisen kerran julkaistu jatkokertomuksena Kangasalan Sanomien digissä kesällä 2021 niin tekstimuotoisena kuin kirjailijan itsensä ääneenlukemana.